

Računarske mreže i serversko vеб-programiranje

JOVANA BRANKOV

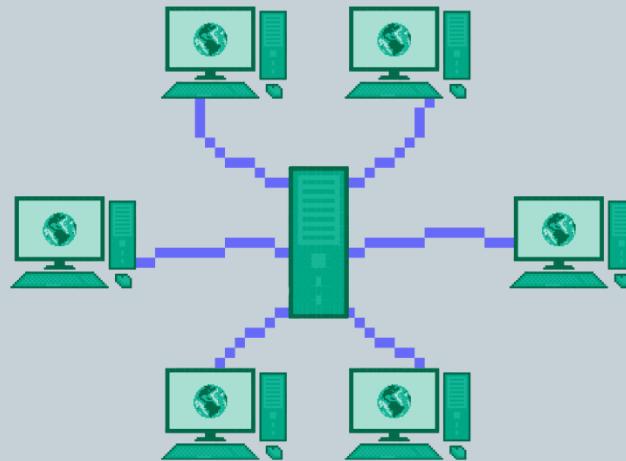
108/2022

26.01.2026.

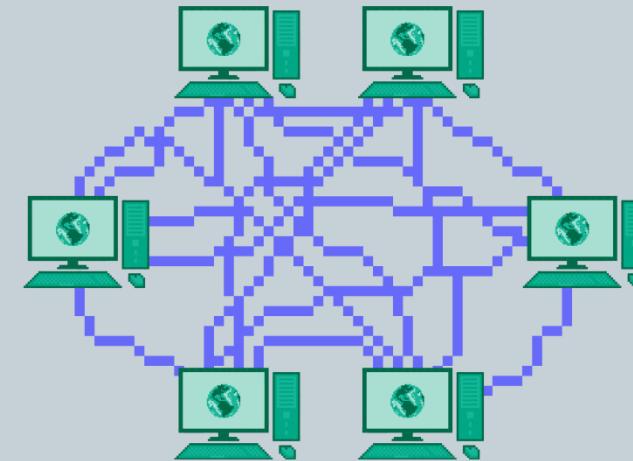
Računarske mreže

- Računarska mreža je sistem koji se sastoji od skupa hardverskih uređaja međusobno povezanih komunikacionom opremom, snabdevenih odgovarajućim komunikacionim softverom, kojim se ostvaruje kontrola sistema tako da je omogućen prenos podataka između povezanih uređaja.
- Mreže se organizuju u model mreže **ravnopravnih računara** ili model **klijent-server**.

CLIENT-SERVER NETWORK

P2P NETWORK

Mrežni uređaji

- **Mrežna kartica**

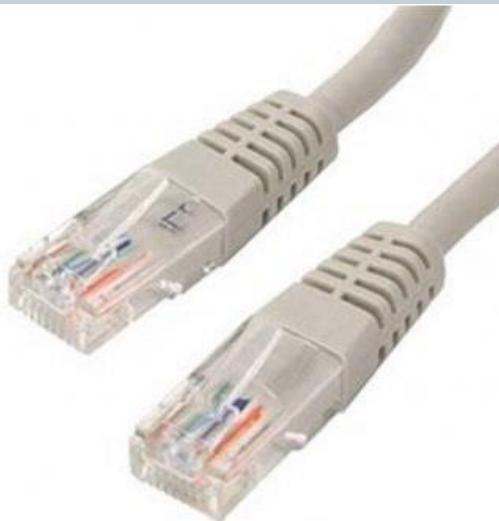
(mrežni kontroler): **-žični** (UTP kabl),

-bežični (radio-talasi, mikrotalasi,

ili infracrveni zraci): • **bluetooth** (mala udaljenost),

• **wifi** (lokalne mreže),

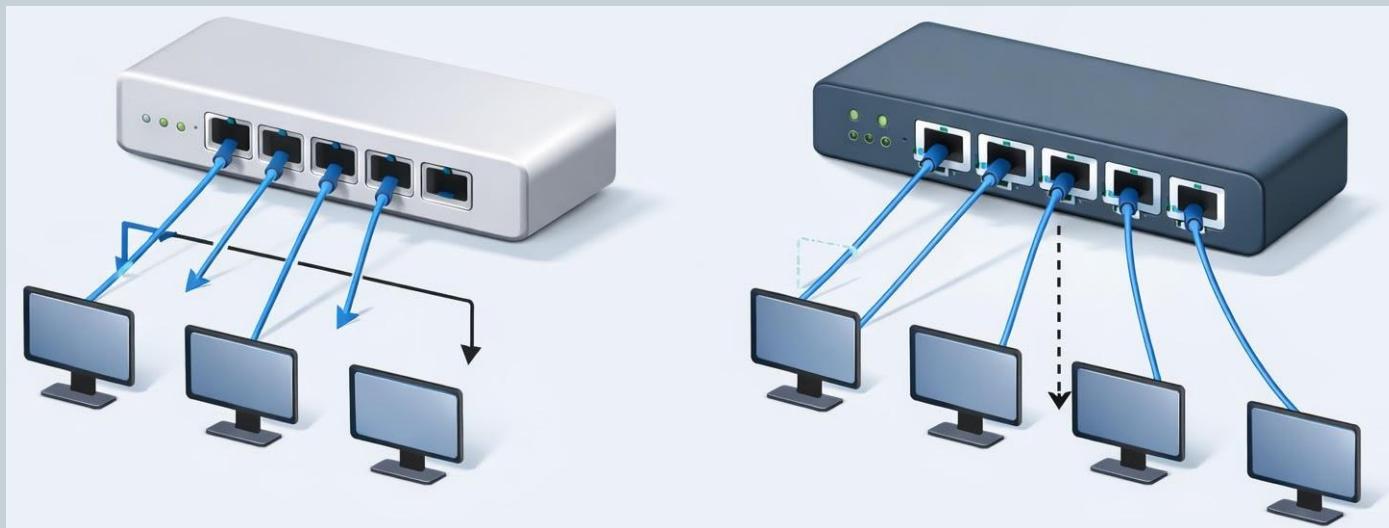
• **satelitske veze i mobile mreže** (veće područje).

Mrežni uređaji

- uređaji koji **posreduju u komunikaciji**: -pojačivači (repetitori),
-habovi,
-svičevi,
-ruteri,
- **komunikacioni kanali**: -upredene parice (UTP/STP kablovi),
-koaksijalni kablovi,
-optički kablovi,

Adrese

- **Fizičke** (MAC) adrese (dodeljuje proizvođač),
- **IP** adrese
(dodeljene statički ili dinamički): **-javne**
(vidljive na internetu),
-privatne
(za lokalnu mrežu),
- **Domeni** i **URL-ovi** (u praksi veb-adrese).

Mrežni slojevi i protokoli

Protokoli predstavljaju skup pravila koja omogućavaju razmenu podataka između uređaja u mreži.

Internet je organizovan prema TCP/IP modelu koji se sastoji od četiri osnovna sloja:

-veznog (sloj mrežnog interfejsa): • protokol **IP** (za slanje poruka),
• protokol **ICMP** (za slanje kontrolnih poruka),
• protokol **ARP** (za razrešenje adresa),
• **ARP** (prevodenje IP adrese u MAC adresu),
• **RARP** (prevodenje MAC adrese u IP adresu),

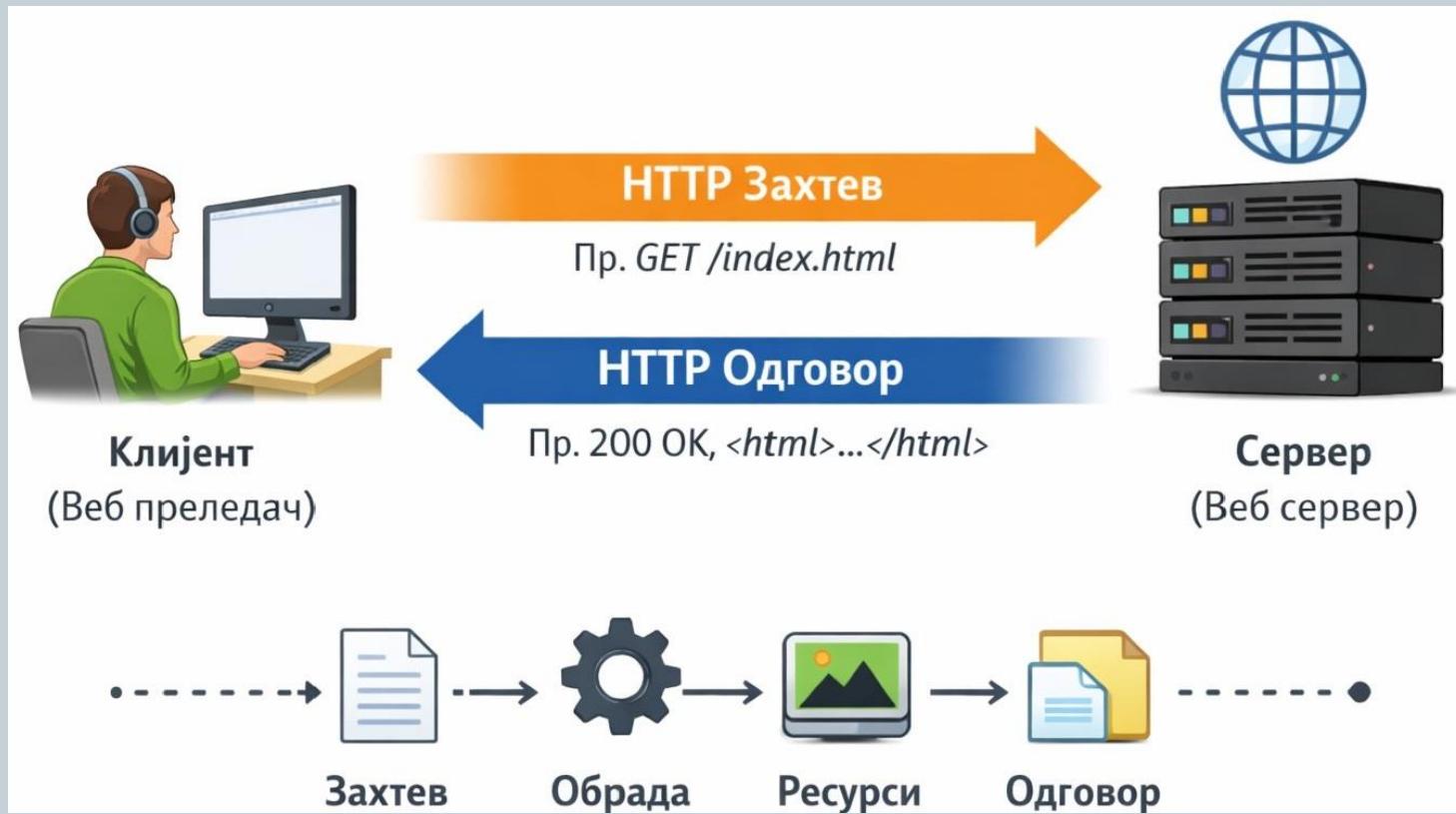
-mrežnog (internet sloj): •**adresiranje**,
•**rutiranje**,

-transportnog: •**TCP** (komunikacija uz kontrolu grešaka),
• **UDP** (brži, al manje pouzdan),

-aplikativnog: • **HTTP** i **HTTPS** (za preuzimanje sa veb),
• **POP3** i **IMAP** (za preuzimanje elektronske pošte),
• **SMTP** (za slanje elektronske pošte),
• **FTP** (za prenos fajlova).

Klijent-server

Veb funkcioniše po modelu klijent-server, gde klijent šalje zahteve, a server na njih odgovara.

Statičke veb-strane HTML/CSS

Za izradu statičkih veb strana koriste se osnovne veb-tehnologije- HTML i CSS. HTML je jezik za obeležavanje koji definiše strukturu i sadržaj veb-strane, dok se CSS koristi za njen vizuelni izgled.

Run >

Result Size: 620 x 648

Get your own website

```
<!doctype html>
<html>
<head>
<title>Мрежни слојеви и протоколи</title>
</head>
<body>

<h1>МРЕЖНИ СЛОЈЕВИ И ПРОТОКОЛИ</h1>

<p>
Рачунарске мреже су веома сложене. И у најједноставнијим мрежама учествује широк дијапазон хардвера и софтвера, а ствари се само још усложњавају код великих мрежа каква је интернет. Као што је обично случај у рачунарству, сложеност система решава се разлагањем на делове и поделом задужења између њих. Слично оперативним системима који врше апстракцију хардвера и програмерима дају интерфејс за једноставније писање апликативних програма,
и рачунарске мреже користе слојевитост (енгл. layering) и јасно дефинисане протоколе (енгл. protocol) комуникације.
</p>

<p>
Комуникација између виших слојева остварује се тако што се достава порука препушта нижим слојевима.
</p>

</body>
</html>
```

МРЕЖНИ СЛОЈЕВИ И ПРОТОКОЛИ

Рачунарске мреже су веома сложене. И у најједноставнијим мрежама учествује широк дијапазон хардвера и софтвера, а ствари се само још усложњавају код великих мрежа каква је интернет. Као што је обично случај у рачунарству, сложеност система решава се разлагањем на делове и поделом задужења између њих. Слично оперативним системима који врше апстракцију хардвера и програмерима дају интерфејс за једноставније писање апликативних програма, и рачунарске мреже користе **слојевитост** (енгл. *layering*) и јасно дефинисане **протоколе** (енгл. *protocol*) комуникације.

Комуникација између виших слојева остварује се тако што се достава порука препушта **нижим слојевима**.

Dizajn veb-strane

Veb dizajn predstavlja proces oblikovanja vizuelnog izgleda veb-stranice i načina na koji su njeni elementi raspoređeni.

```
dizajn.css - Notepad
File Edit Format View Help
body {background-color: #D1EDE6; color: #4E0135}
h1, h2 { text-align: center; }
p { font-family: "Arial";
font-size: 16px; text-indent: 0.25in }
ol { list-style-type: upper-roman; }

Ln 5, Col 37 100% Windows (CRLF) UTF-8 with BOM
```

```
<!doctype html>
<html>
    <head>
        <title>Мрежни слојеви и протоколи</title>
        <link rel="stylesheet" href="dizajn.css">
    </head>
    <body>
        . . .
```

Kreiranje veb-sajta

Veb-sajt se najčešće sastoji od više međusobno povezanih veb-stranica koje su smeštene u zajednički folder. Jedna od tih stranica ima posebnu ulogu i predstavlja početnu stranicu sajta.

```
<a href="podaci.html">Osnovni podaci</a>
<a href="više.html">Nešto više o meni</a>
<a href="zanimljivo.html"> Zanimljivo </a>
```

Web-stranice

Aktivne strane (klijentski skriptovi)

Dinamičke strane (serverski skriptovi)

HTTP protokol

Razmena podataka između klijenta (veb-pregledača) i servera na internetu obavlja se pomoću protokola HTTP ili njegove sigurnije varijante HTTPS. Osnovna razlika između ova dva protokola je u tome što HTTPS koristi šifrovanje podataka, čime se obezbeđuje zaštita informacija tokom njihovog prenosa kroz mrežu.

<http://www.moja-prodavnica.com/site/products?page=3>

- *http* –oznaka protokola koji se koristi za komunikaciju ,
- *www.moja -prodavnica.com*–naziv veb-servera,
- */site/products* –putanja do veb-strane na serveru,
- *page=3* -dodatni parametri.

Flask biblioteka

Flask (<https://flask.palletsprojects.com/>) je biblioteka programskog jezika Python koja se koristi za kreiranje veb-aplikacija. Pored Flask-a, u Python-u postoje i druge biblioteke za razvoj veb-aplikacija, jedna od njih je **Django** (<https://www.djangoproject.com/>).

Kako se instalira biblioteka Flask?

Kako da instaliramo jezik Python?

Prva Flask veb-aplikacija

Svaka veb-aplikacija se sastoji od više fajlova, pa je uobičajena praksa da se oni orga nizuju u poseban folder. U ovom primeru kreira se folder pod nazivom *hello*, u kome se nalazi glavni programski fajl *app.py*. U njemu se definiše Flask aplikacija i jedna funkcija koja vraća tekst koji će biti prikazan u pregledaču.

```
from flask import Flask

app = Flask(__name__)

@app.route("/")
def index():
    return "Zdravo"
```


Rutiranje

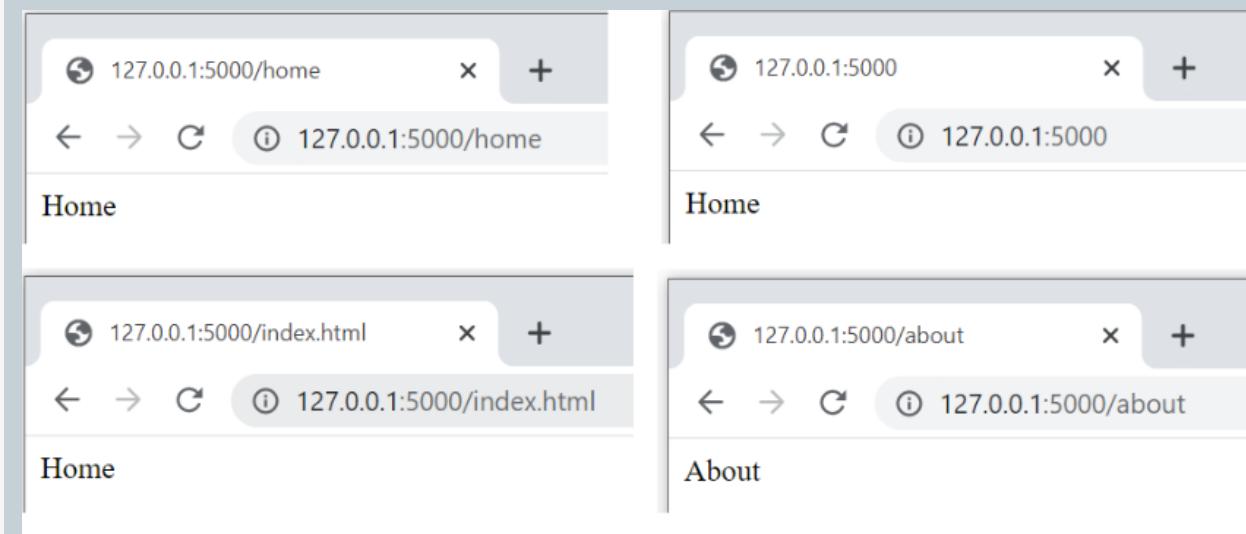
Ruta predstavlja vezu između URL putanje i funkcije koja će obraditi zahtev. To se postiže upotrebom dekoratora `@app.route(...)`, koji se postavlja iznad definicije funkcije. **Dekorator** je mehanizam u programiranju koji omogućava da se funkciji ili metodi doda dodatna funkcionalnost bez izmene njenog izvornog koda. Funkcija vraća tekst ili drugi sadržaj koji se zatim prikazuje u pregledaču.

```
from flask import Flask

app = Flask(__name__)

@app.route("/")
@app.route("/index.html")
@app.route("/home")
def home():
    return "Home"

@app.route("/about")
def about():
    return "About"
```


Šabloni

Direktno pisanje većih HTML sadržaja unutar programskog koda u vidu tekstualnih niski brzo postaje nepregledno i otežava održavanje aplikacije. Zbog toga savremeni veb-okviri, uključujući Flask, omogućavaju izdvajanje HTML koda u posebne datoteke koje se nazivaju **šabloni**. Flask koristi biblioteku **Jinja** (<https://jinja.palletsprojects.com/>), koja omogućava rad sa šablonima.

Statičke datoteke i linkovi

U Flask veb-aplikacijama postoji jasno definisana struktura direktorijuma. HTML šabloni se smeštaju u direktorijum *templates*, dok se sve statičke datoteke (CSS, slike, JavaScript) nalaze u direktorijumu *static*.

```
.  
├── app.py  
├── templates  
│   └── index.html  
└── static  
    ├── style.css  
    └── logo.png
```

Funkciju url_for

Prilikom korišćenja statičkih datoteka u HTML šablonima, nije preporučljivo ručno navoditi relativne ili absolutne putanje, jer se putanja veb-stranice može menjati ili isti šablon može biti korišćen na više različitih URL-ova. Zbog toga Flask pruža funkciju **url_for**, koja automatski generiše ispravnu putanju u trenutku prikaza stranice.

```
<!DOCTYPE html>
<html>
  <head>
    <title>Uključivanje statičkih datoteka</title>
    <meta charset="utf-8" />
    <link rel="stylesheet" href="{{ url_for('static', filename='style.css') }}"
} />
  </head>
  <body>
    <h1>Zdravo</h1>

    
  </body>
</html>
```

```
<!DOCTYPE html>
<html>
  <head>
    <title>Uključivanje statičkih datoteka</title>
    <meta charset="utf-8" />
    <link rel="stylesheet" href="/static/style.css" />
  </head>
  <body>
    <h1>Zdravo</h1>

    
  </body>
</html>
```

